Justitieutskottets betänkande 1984/85:27

om polisregister

Motioner

I motion 1983/84:2178 av Marie-Ann Johansson m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning tillsätts för att göra en översyn av lagen om polisregister m. m. och polisregisterkungörelsen i enlighet med vad som har anförts i motionen.

Enligt motionärerna bör polisregisterlagstiftningen skärpas och preciseras så att otillbörlig registrering undviks. Motionärerna anser att lagen (1965:94) om polisregister m. m. (polisregisterlagen) ger polisen mycket vidsträckta befogenheter när det gäller registrering av enskilda medborgare i polisens spaningsregister. I sammanhanget pekar motionärerna särskilt på att registrering kan ske för att tjäna till upplysning om någons vandel, utan annan begränsning än att uppgiften behövs för att polisen skall kunna "fullgöra sin verksamhet i övrigt". Motionärerna kritiserar också den bestämmelse om gallring av registeruppgifter som finns i polisregisterkungörelsen (1969:38). Enligt motionärerna är det fråga om en "gummiparagraf" som ger mycket goda möjligheter att behålla uppgifterna hur länge som helst. Motionärerna anför också att den sekretess som gäller för polisregistren skyddar samhället och inte den enskilde; sekretessen är snarare ett hinder än ett försvar för den personliga integriteten. Enligt motionärerna bör det prövas om inte den enskildes insyn i registret skulle kunna öka. Som ytterligare ett skäl för en översyn anför motionärerna att lagstiftningen är utformad med utgångspunkt i att det är fråga om register som förs manuellt och inte – som sker i dag – med hjälp av ADB.

I motion 1984/85:693 av Hans Petersson i Röstånga (fp) hemställs att riksdagen redan nu beslutar att enskild person skall äga rätt att ta del av uppgifter om sig själv i polisens person- och belastningsregister.

Motionären konstaterar att det för närvarande är omöjligt för enskilda att ta del av vilka uppgifter om dem själva som polisens person- och belastningsregister innehåller. Motionären pekar på att det innebär att enskilda som är berörda av registren inte kan kontrollera om registeruppgifterna är korrekta.

Gällande rätt

Inledning

De grundläggande föreskrifterna om polisregister finns i lagen (1965:94) om polisregister m. m. (polisregisterlagen). Bestämmelser om polisregister finns också i bl. a. polisregisterkungörelsen (1969:38).

Innehållet i polisregister

Polisregisterlagen inleds med en definition av begreppet polisregister. Det är ett register som förs hos polisen för att tjäna till upplysning om brott, för vilka någon misstänkts, åtalats eller dömts eller om någons vandel i övrigt. Som polisregister anses dock inte det allmänna kriminalregistret (1 §). Innehållet i polisregister skall begränsas till uppgifter som polisen behöver för att kunna förebygga och uppdaga brott samt fullgöra sin verksamhet i övrigt (2 §).

Tillgång till polisregister

I polisregisterlagen finns regler om utlämnande av uppgifter ur polisregister. Denna reglering har samband med reglerna i tryckfrihetsförordningen (TF) om allmänna handlingars offentlighet. Huvudregeln i TF är att varje svensk medborgare skall ha rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 1 §). Med handling förstås – förutom framställning i skrift eller bild – upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. En handling är allmän om den förvaras hos myndighet och är att anse som inkommen eller upprättad hos myndigheten (2 kap. 3 §). Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas bara om det är påkallat med hänsyn till vissa intressen. Bland dessa bör här främst nämnas skyddet för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. Ett annat är intresset att förebygga och beivra brott (2 kap. 2 §). Bestämmelser som begränsar rätten att ta del av allmänna handlingar finns i sekretesslagen (1980:100). I det kapitel i sekretesslagen som föreskriver sekretess med hänsyn främst till skyddet för enskilds personliga förhållanden finns en paragraf om bl. a. polisregister. Enligt denna gäller sekretess i verksamhet som avser förande av eller uttag ur polisregister för uppgift som har tillförts registret. Om utlämnande av sådan uppgift gäller enligt paragrafen vad som är föreskrivet i lag om sådant register och i förordning som har stöd i sådan lag. I paragrafen föreskrivs slutligen att bestämmelserna i 14 kap. sekretesslagen inte gäller i fråga om den sekretess som regleras i paragrafen (7 kap. 17 §). I 14 kap. sekretesslagen finns föreskrifter om vissa begränsningar i sekretessen och om förbehåll. Av särskilt intresse i detta sammanhang är bestämmelsen i 14 kap. 4 §. Enligt denna – som alltså inte är tillämplig på polisregister – gäller sekretess till skydd för enskild inte i förhållande till den enskilde själv och kan i övrigt helt eller delvis efterges av honom, dock inte om annat följer av bestämmelse i sekretesslagen.

Slutligen bör här nämnas att det i 5 kap. sekretesslagen finns regler om sekretess med hänsyn främst till intresset att förebygga eller beivra brott. Sekretess gäller bl. a. för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål, till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott eller till åklagarmyndighets, polismyndighets eller tullmyndighets verksamhet i övrigt för att förebygga,

uppdaga, utreda eller beivra brott om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs (5 kap. 1 §).

Bestämmelserna i polisregisterlagen om utlämnande av uppgifter i polisregister skall ses mot bakgrund av den lagstiftning som nu har redovisats. Bestämmelserna i ämnet i polisregisterlagen innebär för det första att åtskilliga myndigheter har möjlighet att få tillgång till uppgifter i polisregister. Detta gäller justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlänningsmyndigheten, länsrätt, polismyndighet och allmän åklagare (3 § första stycket 1). Dessutom kan andra myndigheter få tillgång till polisregister om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd till det (3 § första stycket 2). Enligt en nyligen beslutad lagändring kan regeringen bestämma att de myndigheter som har tillgång till polisregister får ha det med hjälp av dataterminal (3 § andra stycket; prop. 1984/85:19, JuU 12, rskr. 103; SFS 1985:7). En närmare reglering av myndigheters tillgång till polisregister finns i polisregisterkungörelsen.

Enskilda kan enligt 3 § första stycket 3 få tillgång till uppgifter i polisregister i vissa fall. Bestämmelsen om detta tar för det första sikte på fall då enskilda behöver uppgifterna i förhållande till utlandet. En enskild kan nämligen få utdrag om han behöver det för att ta till vara sin rätt i en främmande stat, för att få tillstånd att inresa, vistas, bosätta sig eller arbeta i främmande stat. Föreskriften om när enskilda kan få del av registret ger också vissa arbetsgivare möjlighet att få del av polisregister. I den delen föreskrivs att en enskild kan få utdrag om han behöver det för att pröva fråga om anställning eller uppdrag i verksamhet som avser vård eller som är av betydelse för rikets säkerhet eller för förebyggandet eller beivrandet av brott och regeringen i förordning medgivit att utdrag eller upplysning lämnas för sådant ändamål. I 17 § polisregisterkungörelsen finns föreskrifter genom vilka regeringen medgett detta. Slutligen gäller att en enskild även i andra fall kan få utdrag ur register, nämligen om han styrker att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och regeringen medger att upplysningen meddelas.

I lagen finns också föreskrifter om utlämnande av uppgifter bl. a. till myndigheter i främmande stater (4 §). Till vissa myndigheter kan rikspolisstyrelsen sända sammanställningar av vissa uppgifter ur polisregister (5 §).

I lagen regleras också vilka uppgifter ur polisregister som får lämnas ut. Bl. a. i uppgift till enskild får anteckning om misstanke om brott tas med endast om åtal har väckts för brottet. Har någon åtalats för en gärning och sedan frikänts genom dom eller beslut som har vunnit laga kraft får uppgift om gärningen inte meddelas annan än justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, länsstyrelse, polismyndighet eller allmän åklagare (6 §).

Det finns också andra föreskrifter som syftar till att begränsa innehållet i uppgifter som lämnas ut. I 7 § finns således bestämmelser om att anteckning-

ar inte skall medtas sedan viss tid förflutit. Hur lång denna tid är varierar mellan olika slag av anteckningar. I vissa fall kan dock fullständiga uppgifter från polisregister lämnas ut (7 a §). I lagen finns också bestämmelser om intyg och utlåtande om någons vandel (8 §) och om uppgiftslämnande till den officiella statistiken och för vetenskapliga och därmed jämförliga uppgifter (9 §). I lagen finns slutligen en sekretessbestämmelse (10 §). Den som med stöd av lagen har fått del av uppgift ur polisregister om annans personliga förhållanden får inte obehörigen röja vad han sålunda erfarit. I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Den bestämmelse i polisregisterkungörelsen om gallring som kritiseras i motion 2178 innehåller följande. En uppgift som tagits in i polisregister skall utgå ur registret om det kan ske med hänsyn till registrets tekniska beskaffenhet och någon av sju i kungörelsen angivna förutsättningar föreligger. Bland dessa är att misstanke inte längre föreligger eller att frikännande dom meddelats. En annan är att 80 år förflutit från den registrerades födelseår. Slutligen gäller att uppgiften skall utgå om den i annat fall inte behövs för registret (14 §).

Tullens register

År 1984 beslutade riksdagen om vissa ändringar i polisregisterlagen som innebär att tullen får föra register för sådant ändamål som anges i 1 § polisregisterlagen i den mån det behövs för den brottsbekämpande verksamhet som ankommer på tullen. Utdrag av eller upplysning om innehållet i sådant register skall lämnas på begäran av tullmyndigheter, justitiekanslern och riksdagens ombudsmän samt andra myndigheter, om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd till det. Under vissa förutsättningar kan utlämnande av uppgifter också ske om uppgifterna behövs för att fullgöra skyldigheter enligt överenskommelser med främmande stat. De nu redovisade bestämmelserna, som trädde i kraft den 1 mars 1985, finns intagna i 10 a § (prop. 1984/85:19, JuU 12, rskr. 103; SFS 1985:7).

Kriminalregister

Frågan om insyn i polisregister har ofta behandlats tillsammans med frågan om insyn i det allmänna kriminalregistret. Därför finns det skäl att här något beröra lagstiftningen i det ämnet. I lagen (1963:197) om allmänt kriminalregister föreskrivs att det skall finnas ett allmänt kriminalregister hos rikspolisstyrelsen (1 §). Registret skall bl. a. innehålla uppgifter om dem som av domstol dömts till vissa angivna påföljder (2 §) och om verkställighet (4 §). När det gäller enskildas insyn föreskrivs begränsningar av delvis samma slag som beträffande polisregister. Bestämmelsen i 7 kap. 17 § sekretesslagen

omfattar även verksamhet som avser förande av eller utdrag ur allmänt kriminalregister. I lagen om allmänt kriminalregister föreskrivs att utdrag ur registret får lämnas till enskild beträffande honom om han behöver utdraget för att få tillstånd att inresa, vistas, bosätta sig eller arbeta i främmande stat och regeringen i förordning medgivit sådant utlämnande eller om i annat fall, där den enskilde styrkt, att hans rätt är beroende av upplysning ur registret, regeringen givit tillstånd därtill (9 §).

Datalagen

I datalagen (1973:289) finns bestämmelser som syftar till att ge enskilda möjlighet att få veta vilka uppgifter som finns om dem i personregister. Den som begär det skall underrättas om innehållet i personuppgift som ingår i personregister och innefattar upplysning om honom eller om att sådan uppgift inte förekommer i registret. Denna bestämmelse gäller inte uppgifter som enligt lag eller författning inte får lämnas ut till den registrerade (10 §). Den gäller således inte uppgift i polisregister.

Motiv för begränsning i möjligheten till insyn

I den lag som föregick sekretesslagen fanns också en bestämmelse om att uppgifter i polisregister inte fick utlämnas i annat fall eller i annan ordning än som föreskrivs i polisregisterlagen (11 § lagen [1937:249] om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar). Bakom denna reglering låg farhågor för att en möjlighet för den registrerade att få uppgifter ur registren skulle komma att utnyttjas av arbetsgivare för att kräva strafflöshetsintyg av anställningssökande (prop. 1965:18 s. 60 ff).

Register hos polisen

Inom polisväsendet förs flera stora centrala ADB-register. Person- och belastningsregistret (PBR) vid rikspolisstyrelsen är ett sådant register. Det är underkastat regleringen i polisregisterlagen. Det innehåller uppgifter om personer som misstänkts, åtalats eller dömts för brott. Flera register har som huvudsakligt ändamål att vara hjälpmedel vid polisens spaningsregister. Hit hör först och främst det allmänna spaningsregistret (ASP) som innehåller allmän spaningsinformation. Vidare finns där uppgifter om frihetsberövanden och verkställighet av påföljder. I ASP kan den lagrade spaningsinformationen systematiseras och bearbetas på ett avancerat sätt. Registret förs av polismyndigheterna. Det finns också belastningsregister och spaningsregister som förs manuellt.

Frågans tidigare behandling

Frågan om den registrerades rätt till insyn i polisregister har varit aktuell i riksdagen vid flera tillfällen under senare år. Den har behandlats tillsammans med frågan om den enskildes insyn i kriminalregistret.

Sekretesslagens tillkomst år 1980 innebar inte någon ändring i möjligheterna till insyn i dessa register. Frågan diskuterades under förarbetena till lagen. I propositionen med förslag till sekretesslag m. m. uttalade departementschefen att det under arbetet med följdlagstiftningen fick övervägas om det borde införas en föreskrift som skulle innebära att den registrerade fick rätt att ta del av registeruppgifter om sig själv på ett sådant sätt att han inte skulle komma att förfoga över något bevis om registrets innehåll (prop. 1979/80:2, Del A s. 214).

I den proposition genom vilken riksdagen förelades förslag till följdlagstiftning till den nya sekretesslagen erinrade justitieministern om detta uttalande och förklarade att den fråga det här gällde krävde närmare utredning om vilken lösning som skulle väljas och vilka praktiska och ekonomiska konsekvenser lösningen skulle få för polisväsendet. Han var därför inte beredd att då lägga fram något förslag om ändring (prop. 1979/80:80 s. 48).

Frågan togs också upp i proposition 1980/81:18 med förslag till lag om ändring i sekretesslagen. Då hade frågan om den registrerades insynsrätt diskuterats i en promemoria, som upprättats inom justitiedepartementet (dnr 301–80). I promemorian föreslogs ändringar i kriminal- och polisregisterlagarna. Förslagen gick ut på att den enskilde skulle ha rätt att ta del av sådana uppgifter om sig själv som hemlighölls av hänsyn till den enskildes egna intressen. Uppgifter som var hemliga av andra skäl skulle däremot inte få göras tillgängliga för honom. Rätten till insyn innebar dock inte någon rätt för den enskilde att få något bevis om registerinnehållet. Bakom denna ståndpunkt låg farhågor för att en möjlighet att få registerutdrag skulle komma att utnyttjas av arbetsgivare till att kräva anställningssökande på strafflöshetsintyg. Eftersom den enskilde inte skulle få tillgång till något registerutdrag, måste han enligt promemorieförslaget infinna sig på en polisstation för att på stället ta del av uppgifterna på en bildskärm eller genom läsning av en utskrift.

Promemorian remissbehandlades. Av remissutfallet framgick enligt vad departementschefen anförde att en lösning enligt promemorians förslag var förenad med åtskilliga praktiska och tekniska problem. Bl. a. måste dataterminaler finnas placerade på sådant sätt att allmänheten på lämplig plats i polisens lokaler kan läsa bildskärmstext eller datorutskrift. Eftersom dessa lokaler inte var lämpade för det ändamålet måste de i stor utsträckning byggas om, bl. a. för att den enskilde skulle kunna ta del av uppgifter om sig själv utan risk för insyn från andra personer. Därtill kom att det var svårt att med någon grad av säkerhet beräkna vilken personal och andra resurser som kan komma att krävas, om reformen genomförs.

Departementschefen anförde att åtskilliga skäl finns för att den registrerade ges rätt att ta del av registeruppgifter om sig själv när allmänna intressen inte är berörda. Grundsatserna bakom bestämmelserna i 14 kap. 4 § sekretesslagen om den enskildes rätt att förfoga över sekretess som gäller i hans intresse och i 10 § datalagen om den registrerades rätt att få underrättelse om innehållet i personuppgift som ingår i ett personregister gör sig – fortsatte departementschefen – otvivelaktigt gällande också i fråga om kriminal- och polisregistren. Han ansåg dock att frågan krävde ytterligare utredning och han var därför inte beredd att då lägga fram något förslag men avsåg att återkomma i frågan (prop. 1980/81:18 s. 18 f).

Frågan aktualiserades också i två motioner som väcktes med anledning av propositionen. Konstitutionsutskottet, som beredde ärendet, anslöt sig till uppfattningen att den enskilde i princip bör ha rätt att få uppgifter om sig själv även från bl. a. polisregister. Konstitutionsutskottet ansåg dock att frågan hade den vikt att ett förslag i ämnet borde remissbehandlas innan det förelades riksdagen. Motionerna avslogs (KU 1980/81:4, rskr. 14).

Den 23 oktober 1984 svarade justitieministern i kammaren på frågan om han avsåg att presentera ett förslag som gör det möjligt för den enskilde att få ta del av de uppgifter i polisens belastningsregister som berör honom själv. Justitieministern svarade att frågan kommer att behandlas i det förslag till brottsregisterlagstiftning som f. n. förbereds i justitiedepartementet (Riksdagens protokoll 1984/85:14 s. 54 f).

Pågående utredningsarbete

År 1981 upprättades inom justitiedepartementet promemorian (Ds Ju 1981:6) De registrerades rätt till insyn i kriminal- och polisregistren. I denna föreslås att enskild skall ha rätt att få del av sådana uppgifter i kriminal- och polisregistren som för närvarande är hemliga uteslutande av hänsyn till honom själv. Av bl. a. praktiska skäl bör enligt promemorian detta ske genom att utdrag lämnas ut. Promemorian har remissbehandlats.

Samarbetsorganet (Ju 1968:59) för rättsväsendets informationssystem (SARI) avlämnade år 1981 ett förslag till ny brottsregisterlag, som är avsedd att ersätta bl. a. polisregisterlagen.

Dessa två förslag övervägs f. n. inom justitiedepartementet. Avsikten är att upprätta en ny promemoria i ämnet och att remissbehandla den.

Utskottet

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet två motioner som gäller lagstiftningen om polisregister.

I den ena motionen begärs en parlamentarisk översyn av lagstiftningen. Som ett skäl för en översyn anför motionärerna bl. a. att polisen har alltför

vidsträckta befogenheter när det gäller att registrera enskilda i spaningsregister. Motionärerna kritiserar också de nuvarande bestämmelserna om gallring av polisregister. Motionärerna anför vidare bl. a. att det bör prövas om inte de enskildas insyn i spaningsregister skulle kunna öka.

I den andra motionen begärs att riksdagen nu skall besluta att enskilda personer skall få rätt att ta del av uppgifter om sig själva i polisens person- och belastningsregister.

Register hos polisen

Polisen för flera stora centrala ADB-register. Person- och belastningsregistret (PBR) hos rikspolisstyrelsen är ett sådant. Reglerna i polisregisterlagen gäller PBR. Registret innehåller uppgifter om personer som misstänkts, åtalats eller dömts för brott. Flera register har som huvudsakligt ändamål att vara hjälpmedel vid polisens spaning. Hit hör först och främst det allmänna spaningsregistret (ASP) som bl. a. innehåller allmän spaningsinformation. Det finns också belastningsregister och spaningsregister som förs manuellt.

Gällande rätt

Inledning

De grundläggande föreskrifterna om polisregister finns i lagen (1965:94) om polisregister m. m. (polisregisterlagen). Bestämmelser om polisregister finns också i bl. a. polisregisterkungörelsen (1969:38).

Polisregister definieras i polisregisterlagen som ett register som förs hos polisen för att tjäna till upplysning om brott för vilka någon misstänkts, åtalats eller dömts eller om någons vandel i övrigt. Det allmänna kriminalregistret anses dock inte som polisregister (1 §). Innehållet i polisregister skall begränsas till uppgifter som polisen behöver för att kunna förebygga och uppdaga brott samt fullgöra sin verksamhet i övrigt (2 §).

Tillgång till polisregister m. m.

I polisregisterlagen finns en omfattande reglering av vem som kan få uppgifter ur polisregister. Denna reglering har samband med regleringen i tryckfrihetsförordningen (TF) om allmänna handlingars offentlighet. Huvudregeln i TF är att varje svensk medborgare skall ha rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 1 §). Den rätten får begränsas bara om det är påkallat av hänsyn till vissa intressen som anges i TF.

Sådana begränsningar har gjorts i sekretesslagen (1980:100). Där finns bl. a. föreskrifter om sekretess med hänsyn främst till skyddet för enskilds personliga förhållanden. Bland dessa finns en som föreskriver sekretess för polisregister (7 kap. 17 §). När det gäller sekretess till skydd för enskild är

huvudregeln i sekretesslagen att sekretessen inte gäller i förhållande till den enskilde (14 kap. 4 §). Den regeln gäller dock inte för polisregister (7 kap. 17 §). Här bör också nämnas att det i sekretesslagen finns regler om sekretess med hänsyn främst till intresset att förebygga eller beivra brott. Dessa regler är tillämpliga på vissa uppgifter i register som förs av polisen (5 kap. 1 §).

Bestämmelserna i polisregisterlagen om utlämnande av uppgifter ur polisregister skall ses mot bakgrund av de regler som har redovisats nu. Bestämmelserna i ämnet i polisregisterlagen innebär för det första att vissa myndigheter har möjlighet att få tillgång till uppgifter i polisregister. Även enskilda har sådan möjlighet men endast i mycket begränsad omfattning. Förutom bestämmelser som tar sikte på fall då enskilda behöver uppgifterna i förhållande till utlandet finns föreskrifter som ger vissa arbetsgivare möjlighet att få tillgång till polisregister. Slutligen kan regeringen i vissa fall medge att enskild får upplysning ur polisregister (3 §).

I polisregisterlagen finns också bestämmelser om vilka uppgifter ur polisregister som får lämnas ut (6 §). Det finns vidare bestämmelser om att anteckningar inte skall tas med sedan viss tid har förflutit (7 §). I lagen finns också föreskrifter om intyg och utlåtande om någons vandel (8 §) och om uppgiftslämnande till den officiella statistiken o. d. (9 §).

I polisregisterkungörelsen finns en föreskrift om gallring. Enligt denna skall en uppgift som tagits in i polisregister utgå om det kan ske med hänsyn till registrets tekniska beskaffenhet och någon av i kungörelsen angivna förutsättningar föreligger (14 §).

Motiv för begränsning i möjligheterna till insyn

Bakgrunden till att den enskildes möjligheter att få tillgång till uppgifter om sig själv ur polisregister har begränsats starkt är att lagstiftaren hyst farhågor för att arbetsgivare annars skulle kräva strafflöshetsintyg av arbetssökande (prop. 1965:18 s. 60 ff).

Tullens register

Enligt lagstiftning som trädde i kraft nyligen får tullen föra register för sådant ändamål som anges i 1 § polisregisterlagen i den mån det behövs för den brottsbekämpande verksamhet som ankommer på tullverket (10 a § polisregisterlagen). Några möjligheter för enskilda att få del av uppgifter i tullens register finns inte.

Kriminalregister

I lagen (1963:197) om allmänt kriminalregister föreskrivs att det skall finnas ett allmänt kriminalregister hos rikspolisstyrelsen (1 §). Registret skall bl. a. innehålla uppgifter om dem som av domstol dömts till vissa påföljder

och om verkställighet (2, 3 §§). När det gäller enskildas insyn föreskrivs begränsningar av i stort sett samma slag som beträffande polisregister (9 §).

Datalagen

Enligt datalagen (1973:289) skall den som begär det underrättas om innehållet i personuppgift som ingår i personregister och innefattar upplysning om honom eller om att sådan uppgift inte förekommer i registret. Denna bestämmelse gäller inte uppgift i polisregister (10 §).

Frågans tidigare behandling

Frågan om den registrerades rätt till insyn i polisregister har varit aktuell i riksdagen vid flera tillfällen under senare år. Den har behandlats tillsammans med frågan om den enskildes insyn i kriminalregistret.

I samband med tillkomsten av sekretesslagen berördes frågan av departementschefen i två olika lagstiftningsärenden (prop. 1979/80, Del A s. 214, prop. 1979/80:80 s. 48).

Inom justitiedepartementet upprättades år 1980 en promemoria i ämnet. I den föreslogs att den enskilde skulle ha rätt att ta del av sådana uppgifter om sig själv i polisregister och kriminalregister som hålls hemliga av hänsyn till den enskildes egna intressen. Enligt promemorian skulle den enskilde inte få tillgång till något registerutdrag utan han skulle vara hänvisad till att ta del av uppgifterna på en polisstation. Bakom denna ståndpunkt låg farhågor för att en möjlighet att få registerutdrag skulle utnyttjas av arbetsgivare. Departementschefen redovisade detta förslag i en proposition. Han anförde att åtskilliga skäl finns för att den registrerade ges rätt att ta del av registeruppgifter om sig själv när allmänna intressen inte är berörda. Han nämnde bestämmelserna i sekretesslagen om den enskildes rätt att förfoga över sekretess som gäller i hans intresse och bestämmelserna i datalagen om rätt att få underrättelse om innehållet i personuppgift som ingår i personregister och uttalade att grundsatserna bakom dessa bestämmelser otvivelaktigt gjorde sig gällande i fråga om kriminal- och polisregistren. Han ansåg dock att frågan krävde ytterligare utredning och han var därför inte beredd att då lägga fram något förslag men avsåg att återkomma i frågan (prop. 1980/81:18 s. 18 f).

Frågan aktualiserades också i två motioner som väcktes med anledning av propositionen. Konstitutionsutskottet, som beredde ärendet, anslöt sig till uppfattningen att den enskilde i princip bör ha rätt att få uppgifter om sig själv ur bl. a. polisregister. Konstitutionsutskottet ansåg dock att ett förslag i ämnet borde remissbehandlas innan det förelades riksdagen, och motionerna avslogs (KU 1980/81:4, rskr. 14).

Hösten 1984 aktualiserades frågan på nytt. Justitieministern uttalade då i kammaren, med anledning av en fråga, att ämnet kommer att behandlas i det

förslag till brottsregisterlag som förbereds inom justitiedepartementet (Riksdagens protokoll 1984/85:14 s. 54 f).

Pågående utredningsarbete

Inom justitiedepartementet pågår arbete som gäller polisregisterlagstiftningen.

År 1981 upprättades inom justitiedepartementet ytterligare en promemoria som gäller frågan om de registrerades rätt till insyn i kriminal- och polisregistren (Ds Ju 1981:6). Även i denna föreslås att enskild skall ha rätt att få del av sådana uppgifter som är hemliga uteslutande av hänsyn till honom själv. Till skillnad från den promemoria i frågan som upprättades år 1980 föreslås i 1981 års promemoria att den registrerade skall kunna få utdrag ur registret.

Ett förslag till brottsregisterlag avlämnades år 1981 av samarbetsorganet (Ju 1968:59) för rättsväsendets informationssystem (SARI). Förslaget innebär att den lagen skall ersätta bl. a. polisregisterlagen.

Dessa två förslag övervägs för närvarande inom justitiedepartementet. Avsikten är att upprätta en ny promemoria i ämnet och att remissbehandla den.

Utskottets bedömning

Utskottet vill först slå fast att enskilda som har registrerats i polisens register i princip bör få tillgång till registeruppgifter som är sekretessbelagda enbart av hänsyn till de registrerade själva. Denna uppfattning har också konstitutionsutskottet och chefen för justitiedepartementet gett uttryck för. Av vad som tidigare har sagts framgår att det är förknippat med åtskilliga praktiska problem att införa en sådan ordning. Frågan har varit aktuell inom justitiedepartementet under en lång följd av år, och utskottet anser sig – med hänsyn till frågans principiella vikt – kunna utgå från att riksdagen så snart det är möjligt får tillfälle att ta ställning till ett förslag i ämnet.

Med hänsyn till att spörsmålen i de båda här aktuella motionerna berörs av det utredningsarbete som pågår anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta några sådana initiativ som motionärerna begär. Utskottet avstyrker bifall till motionerna.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1983/84:2178 och motion 1984/85:693.

Stockholm den 23 april 1985

På justitieutskottets vägnar
LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Ulla-Britt Åbark (s), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Hans Göran Franck (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Birthe Sörestedt (s), Inger Wickzén (m), Elving Andersson (c), Göran Ericsson (m), Gunnel Liljegren (m), Göran Magnusson (s) och Elvy Westerberg (s).

Särskilt yttrande

Hans Petersson i Röstånga (fp) anför:

Redan i samband med tillkomsten av sekretesslagen i slutet på 1970-talet började man inom regeringskansliet överväga om inte den enskilde borde ha rätt att ta del av sådana uppgifter i polisens person- och belastningsregister som hålls hemliga enbart av hänsyn till honom själv. Härefter har förslag om detta lagts fram i två departementspromemorior. Åtminstone vid ett tillfälle har departementschefen uttalat sig i samma riktning. Och för mer än fyra år sedan uttalade konstitutionsutskottet – i ett enhälligt betänkande som riksdagen ställde sig bakom – att den enskilde i princip bör ha rätt att få uppgifter om sig själv ur bl. a. polisregister. Trots detta har vi fortfarande kvar sekretessen.

Att det finns en del praktiska problem som måste lösas är självklart. Men lika självklart är att de inte kan vara så stora att reformen måste fördröjas år efter år, särskilt som den är av stor principiell vikt. I detta avseende vill jag framhålla att begränsningar i offentlighetsprincipen endast får göras om det är påkallat av vissa intressen som anges i TF. Det formella grundlagsstödet för att begränsa den enskildes insyn i polisens person- och belastningsregister är kravet att en sådan begränsning får ske bara om den är påkallad med hänsyn till skyddet för enskildas personliga förhållanden. För den som vill veta t. ex. om polisen i sitt register har antecknat att han har dömts för ett visst brott måste det framstå som mycket egendomligt att han inte kan få göra det. Och som ännu egendomligare måste det framstå när han får veta bakgrunden – att en av våra grundlagar velat skydda honom från uppgifter om vad han gjort.

minab/gotab Stockholm 1985 82376